

---

## ТЕМА III

---

# VI БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ: КРАТКА ПРИЧА

---



**Мртва природа**, Ахмед Куленовић

Школа примијењених уметности, Сарајево

Ментор: проф. Борис Чистопољски

---

## ΟΓΛΕΔΑΛΟ

---

# СУНЦОКРЕТ ЗА МАЛЧИКУ

## Трагедија једне бајке

---

*Прва наџрага VI БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА*

„Јао мени, јао вама! Зло и наопако, господине Трифковићу!“ Господин Константин Трифковић, за пријатеље чешће од миља Коста, седи за радним столом удубљен у мисли или хартије – тешко је рећи шта – и обраћа жалосно мало пажње на мој узнемирени долазак. Ни за тренутак га не ометају ни моје уздисање ни раздражено гунђање, све док не изволи да управи поглед на изгужвану тканину коју стежем у рукама.

„Припазите како машете тим рукавицама, госпођице“, примећује са смешком скидајући цвикер, „Могоао бих помислити да ме изазивате на двобој.“

Негове речи на мене делују у исти мах као опомена и благи прекор. Седам у наслоњачу са уздахом и посрамљено спуштам рукавице у крило.

„У праву сте, заборавим се понекад... Опростићете ми, зар не? Тешко ми је да се одмах присетим свих обичаја овог доба.“

„Претпостављам да узбуђеност само доприноси свему томе“, одговара благонаклоним тоном, „А судећи по изразу на вашем лицу, не сумњам да је посреди нешто озбиљно.“

„Још питате! Па то је највећа срамота коју сам видела у последње време. Кад само помислим да је у питању институција какво је позориште!...“

Обрве господина Трифковића пењу се откривајући два проницљива, заинтересована ока.

„Позориште, кажете? То мора да је нешто интересантно.“

„Интересантније него што мислите“, кажем нагињући се преко стола, „Зато, господине, што се тиче вас!“

„Мене?“

„Вас или вашег дела – исто је.“

„Којег то дела?“

„Ствар је у *Избирачици!*“

---

---

## ОГЛЕДАЛО

---

Узвик који ми се отима готово је очајнички, но мој саговорник не показује знаке неспокојства.

„Шта то није у реду са *Избирачицом*? Ако ме памћење не vara, чини ми се да сте једном имали част да поменете да је то моја најуспешнија комедија.“

„Тужан је то успех у веку који све искривљује и упропаштава. С каквом сам само радошћу држала синоћ оне јадне карте у рукама! Не можете замислити моје разочарање кад се завеса подигла. Не умем вам рећи шта ме је задржало током целе представе. Да не беше оног блаженог Тошице, кунем вам се да бих отишла након другог чина!“

„Бојим се да вас не разумем најбоље. Шта је било толико неподношљиво?“

„Костими, глума, гестикулација... Све, све, све! Вама је несумњиво незамисливо такво бесрамно поигравање с књижевношћу. Људима мог доба, нажалост, очито ништа није страна. Да сте само могли да видите ту извештаченост! Бранко је претворен у феминизираног простака, Штанцикине реплике су неуверљиве, Милица демонстрира само разврат и глупост. Узвици с којима се Соколовић и Јеца диве својој кћери напросто су казна за слух. Тошица вазда трчкара наоколо као неспособњаквић покушавајући да Малчики уручи свој апсурдни џиновски сунцокрет. А велика избирачица, да не поверујете, из читаве ујдурме излази као победник исправљајући тобожњу неправду која јој је нанета!“

У тишини која наступа с муком покушавам да повратим дах и нестрпљиво посматрам лице господина Трифковића, на којем се ниједна црта није померила за све време моје огорчене тираде.

„Како? Ви ништа не говорите!“; узвикујем напослетку у неверици, на шта му се уста развлаче у доброћудан осмех.

„Зашто вас све то толико забрињава?“; жели да зна.

„Како? То скрнављење! То је подмукло пародирање уметности! Двадесет први век је оцрнио нешто најбоље што је истекло из вашег пера и то вас нимало не жалости!“

„Зашто би? Дело које ми приписујете, госпођице, није уистину моје. Ја сам га написао, али оно припада публици, оно припада позоришту. Ствар којој сте били сведок израз је онога који глуми и онога који гледа, не мој. Стога нема разлога да делим ваш очај.“

„Како је то могуће?“

„Говорим вам да то скрнављење, како га називате, не баца блата на моје име. Карикирајући Малчику и њене удвараче, ваши савременици сликају један посве живописан аутопортрет. Промискуитет и ограничењу које притом испољавају нису ништа друго до одраз стања њиховог духа. Пренаглашеност покрета и речи у складу је с тиме.“

„Хоћете да кажете да је *Избирачица* критика друштва које кроз њу на позорници заправо критикује само себе?“

---

---

## ОГЛЕДАЛО

---

На моје чуђење, господин Трифковић тужно одмахује главом.

„Рђав је то став, госпођице“, уздише с чудноватом помиреношћу у гласу, „И та реч, која се тако олако ставља у уста, подлија је него што мислите. Најлакше је рећи *грушиво*! Шта је друштво? Јесте ли икад приметили како безлично то звучи? Сви се хватају за овај опскурни израз кад треба упрети прстом у починиоце свеопштер хаоса, као да њима и сами не припадају. Доврага! Тог *грушива* и ви сте члан. Не, *Избирачица* је критика човека.“

„Човека!“

„Звучи ли вам то блискије? Можда ће вам и Малчика бити блиска ако дозволите себи да у њеној избирљивости пронађете сопствену размаженост, или у Јецином понашању препознате тренутак кад признајете слабост пред тиранином и повлађујете му, уместо да се борите. Сви се слатко смеју кад Тошица виче *Није ово њело за ојело*! Смеју ли се тако и себи, безглаво јурећи за предметом свог обожавања? Чак и кад је тај предмет гомила прљавих новчаница, а не вољена жена?“

Затечено ћутим док истинитост његових речи поприма јасан облик. Напослетку се ипак одважим да приметим:

„Заборављате да Тошица постаје Малчкин младожења! И срећан крај чека све актере у представи, без обзира на њихове нарави, па макар оне биле и рђаве.“

„Одлично запажање“, прихвата велики комедиограф, „али не смете да сметнете с ума да је реч о комедији. Да сам желео реалистичну причу, написао бих трагедију.“

„Како то сурово звучи! Шта би се онда догодило на крају?“

„То вам не могу рећи јер, истини за вољу, не знам ни сам. Али јамчим вам ово: *Избирачица* би била неизрециво лоша трагедија.“

„Зашто тако мислите?“

„Из простог разлога што порука коју шаље постаје озбиљна и болна кад се разгрне хумор у који је умотана. Таква сазнања лакше је прогутати уз мало смеха. У супротном постају сувише горка и непријатна, и људи их избегавају. Бајке се увек завршавају срећно јер децу треба васпитати, али им не утеривати страх. Комедије имају весело крај јер смо сви ми, у ствари, велика деца.“

С тим речима господин Коста Трифковић намести поново цвикер и врати се својим хартијама.

---

### Ана Ефендић

IX гимназија Михаило Петровић Алас, Београд,

Ментор: др Светлана Миловановић

---

# РАДИ ТИ, ДИЈЕТЕ, СВОЈ ПОСАО

---

### *Прва наџрада VI БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА*

„Ангелина, ти си сљедећа.“ Дјевојчица је устала са свог мјеста и запутила се ка катедри. Плаве локнице скакутале су јој око главе све док није стала и на прстима се окренула ка остатку одјељења. У рукама је стезала бијелу хартију.

„Можеш почети“, рекла јој је професорица историје, гледајући је преко оквира наочала.

Дјевојка јој је климнула главом, тихо прочистила грло па се обратила присутнима. Плавим хладним очима озбиљно је проматрала све око себе.

„Вољела бих прије читања свог текста да вас упутим како је и зашто он настао. Тема задатка била је „Историјска личност по избору ученика“.

Сама идеја за текст појавила ми се попут изненадног знака који нисам одмах препознала.

Док сам се враћала кући у петак, не знам како или зашто ми се то раније није десило, готово сам се сударила са уличним знаком који ту стоји већ дуже вријеме.“

Мрмљала сам име улице у браду. Збуњено сам прочитала још једном, али нисам имала идеју ко је човјек по којем је улица добила име.

„Ко је Вукашин Мандрапа?“

Наставила сам ходати право, куцајући у претраживач на телефону име тог мистериозног човјека.

Знакови су наставили да се редају један за другим на порталима, на друштвеним мрежама и на вијестима. Мноштво изјава и мишљења попут:

„Хијјели су Оскара, а добили корџу.“

„Јефџина срџска џроџаџанда...“

„Повод кафанским свађама...“

„Порноџрафија насиља...“

„Филм џада у ономе НАЈБИТНИЈЕМ: џлавној радњи и џовршино наџисаним ликовима.“

„Срби су народ који болује од колекџивне амнезије, народ који ће усијџи да изврши ревизију историје.“

---

## ОГЛЕДАЛО

---

„Великосрпске лажи о Јасеновцу.“

„То су будалаштинине које Срби шврге већ сто година..“

Ангелина је стајала у учионици док су сви присутни заинтересовано пратили сваку њену ријеч.

„Ове и многе друге, могу слободно рећи, болесне, бизарне и сулуде изјаве у мени су створиле пламен бијеса који ме је натјерао да скупим снаге и погледам филм. Филм о којем су сви већ имали мишљење, иако код нас још увијек није био приказан.“

Уздахнула је, па наставила.

„Након два сата непрекидног плакања, бијес је нестао. Али огорченост, гађење и презир горјели су све јаче у мени...“

Сва та осјећања нису била усмјерена ка једном цијелом народу...“

Већ ка сваком појединачном монструму који може да помисли, а камоли изговори неку од изјава које су „красиле“ наслове новинских чланака и видеа или излазиле из уста „стручњака“ у различитим емисијама.

Овај текст не пишем како бих бранила филм. Сам ће он себе одбранили.

Ово пишем као доказ да порицање неће успјети угасити пожар из прошлости, већ да ће га све више и више распламсавати.

„Молим вас, зажмурите и пажљиво ме слушајте...“

Дјеца су је збуњено погледала, али су урадили оно што им је рекла. Зажмурила је и Ангелина. Све око ње је нестало.

•

„Замислите... Ноћ. Велика пољана. Пуста. Мртва.“ шапатам је одзвањао њен глас док се у оној потпуној тами стварао пејзаж о којем је говорила.

Сви из учионице су се сад налазили на тој ливади, збуњени и помало уплашени.

„Данас ћу вам говорити о Вукашину Мандрапи и Жилету Фригановићу. Одлучила сам да пишем о двије историјске личности јер вам желим приказати сукоб двије потпуне супротности.“

Борбу добра и зла.

Борбу оних који су учествовали у планирању, спровођењу, а онда и у прикривању ужасних злочина и њихових невиних жртва.“

Ангелина је пуцнула прстима и више нису били сами. Мучна, уплашена, уморна лица у распаднутој одјећи стајала су, клечала и лежала око њих.

Дјеца из одјећења, чисти, одморни и лијепо обучени, сада су се ужаснути скупили што ближе једни другима.

Једна дјевојчица је, преплашивши се, направила неколико корака назад, саплела се и пала. Око ње, тло је било влажно и љепљиво.

---

## ОГЛЕДАЛО

---

Подигла је дланове и када је схватила чиме су прекривени, задрхтала је. Крв, свуда по њој и око ње. Тек тада је схватила на шта се саплела. Тијело. У потпуности унакажено лежало је испод њених ногу.

Вриснула је и заплакала. Очи су јој наставиле прелазити преко ливаде на којој се трава само назирала од мртвих тијела и потока крви.

У гомили логораша јасно су се истицале убице. Смијали су се, забављали, уживали. Као да играју карте и пију. Осмијех им није силазио са лица. Звјерским погледом мјеркали су своју идућу жртву. Претварајући сваки одузети живот у још једну цртицу која ће, онога који их буде имао највише, довести до побједи, вечерашње опкладе.

„Испред вас стоји Жиле Фригановић, један од најкрволочнијих усташа Јасеновца, ово му је била 1100. жртва“, говорила је Ангелина пролазећи крај човјека који је мирно посматрао леш који се налазио крај његових стопала.

Задовољан и срећан, веселио се побједи јер је био у великој предности.

Гледао је све око себе без имало туге, срамоте и кривње. Крици су одзвањали беспомоћно, а то га је хранило.

Све док одједном није све нестало на тренутак. Његове звјерске очи среле су се са мирним и уморним очима које су га посматрале спокојно, без имало страха. Скаменио се, а у желуцу му се појавио неки чудан, језив осјећај праћен прегласном тишином.

Протресао је главом у покушају да се смири. Вриштање се вратило.

Брзим и бијесним ходом упутио се ка мршавом и измрцвареном старцу, али некако језиво мирном.

„Ово је Вукашин Мандрапа из села Клепаца код Чапљине. Он више никог није имао. Све су му убили. Није више био жив, а није био ни мртав.“

Усташа је вртио нож међу прстима.

Бијесно је викао на старца: „Реци живио Павелић или ћу ти откинути ухо!“

Тишина.

Звук кидања меса.

„Реци живио Павелић или ћу ти откинути и друго ухо!“

Опет тишина.

Тупи удар старчевог одсјеченог уха о под.

„Реци живио Павелић или ћу ти окинуту нос!“

Старац је опет поступио исто без трунке премишљања.

И усташа је поступио исто са све већим бијесом који му је текао кроз тијело.

„Реци живио Павелић или ћу ти овим ножем извадити срце из груди, старче!“ пјенио је гледајући га крвавим животињским очима.

Вукашин је подигао унакажено лице. Поново су се погледали.

---



---

## ОГЛЕДАЛО

---

Све око њих је стало.

Смиреним и уморним гласом, старац је изговорио своје посљедње ријечи: „Ради ти, дијете, свој посао.“

Жиле Фригановић, крволочни усташа, управо је био поражен.

Иако још увијек не могавши то да прихвати, чврсто је стегнуо нож у шасти и растргао старца на комаде.

Након тога пао је на под и спустио оружје крај себе.

Вријеме се поново покренуло.

Те ноћи више није убио никога и изгубио је опкладу.

Ангелина је покупила нож са пода и пришла својим другарима из одјељења који су нијемо, скамењени посматрали све око себе.

Испружила је руку са бодежом ка једном од дјечака, језиво хладним гласом га упитавши: „Да ли би ти могао радити његов посао?“

Дјечак је сад био обучен у усташку униформу. Стајао је изнад свог друга из клупе који је клечао са обореним погледом.

Када је у својој руци угледао крвави нож, вриснуо је од ужаса. Бацио га је што даље од себе. Пао је на тло и расплакао се.

„О овоме треба да се говори, учи и зна. Не смијемо дозволити да се злочин заташка. Јер наслѣдници ових монструма живе међу нама и управо им је то циљ на којем без престанка раде.

Не смијемо мрзити, али морамо знати да они који су спремни прикривати злочине, спремни су их и поновити, а тада би на њиховом мјесту“, дјевојка је показала прстом ка људима који су клечали, а изнад којих су са напуњеним пушкама кружиле униформисане убице, „били ми!“

Тада се то и десило.

Једни насупрот других беспомоћно су клечали. Слушали су звукове спорих корака, стругање сјечива, намјештање пушака.

Тишина. Није добар знак.

Срца су им закуцала као да покушавају да побјегну из тијела.

Застрашујући пуцањ на срећу се претворио у школско звоно.

---

### Саша Калинић

Грађевинска школа, Бања Лука

Ментор: проф. Мира Давидовић

---

# ПРОШЛО И ОГЛЕДАЛО

---

### *Друџа наирада VI БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА*

Прошло је петнаест минута од када је почела да гледа у огледало. Након што је села, постала је толико опчињена ониме што је видела да је само наставила да седи. Вероватно је њој време стало и није била сигурна колико дуго је заправо посматрала приказ испред себе. Иако је њен поступак њој изгледао сасвим природно, ово чудновато трошење слободног времена заинтриговало је остале укућане који су се већ на десетом минуту одлучили да провере шта се дешава са њом.

Прво је дошао њен млађи брат. Махнуо јој је руком надајући се да ће јој тако привући пажњу, али она је само наставила да гледа себе у очи и нехајно подигла руку као знак некаквог поздрава. Вероватно јој је заправо и добацио нешто, али због толике тишине у њеној глави било јој је тешко да примети било какав шум, а камоли глас. Није га погледала, али је претпоставила да је и њега занимало оно што она види јер је, на доњем делу леђа осетила поветарац који су изазвали његови дугачки кораци. Сада је тренутно стајао иза. Није знала то због огледала, већ због наглог недостатка сунца који је реметио јасноћу онога што види.

Стајао је ту отприлике тридесет секунди и када је видео да је ово огледало скроз обично, одлучио је да оде. Знала је да, иако је он само две године млађи од ње, није довољно зрео да види исто што и она. Није хтела да га позове да се врати или да му каже да сачека јер је знала да није било потребе, он никада не би видео исто што и она. Уместо тога, само је уздахнула.

Следећи на реду био је њен отац. Он је био старији и, као такв, зрелији. Постојала је мала шанса да ће је разумети и схватити значај овог огледала, али, ни не поздравивши је, само је прошао иза ње, вероватно гледајући, кришом, али знатижељно у огледало. Прошло је неколико секунди, па је одлучио да проба поново. Овог пута је покушао да прича са њом, али то је било безуспешно.

---

---

## ОГЛЕДАЛО

---

Није одговорила на његове коментаре о времену нити на његов покушај да је помери са тог места како би играли неку друштвену игру. Забринут, на крају је чучнуо поред ње и запитао да ли је све у реду. Она је само тихо направила звук, звук који није био ни уздах, ни потврдан, ни одричан одговор, већ нешто пискаво и неутрално, као да јој је свеједно. Схвативши то као да је све у најбољем реду, отац је устао и отишао, а са њим и оно мало наде да ће је разумети.

То нас сада доводи до петнаестог минута, када је мајка коначно одлучила да се попне и извиди ситуацију. Она је била срећна. Била је срећна јер је знала да ће је мајка разумети. Знала је да ће мајка видети исто што и она и да ће јој помоћи, или макар објаснити зашто то види.

Мајка је није уопште посматрала, одмах је пришла и она је осетила топлину, али и благу храпавост мајчине руке на њеном рамену. Стајале су тако у тишини, а једино што је заправо могло да се чује, било је мајчино забринуто гутање пљувачке и њено неуједначено дисање. На крају, мајка је проговорила. Причала јој је о времену када је она била њених година, како се она осећала у вези са својим изгледом и како би сатима гледала себе у огледалу. Она се озарила, иако није то показала на себи. Коначно ју је неко разумео. Видео је оно што она види. Спремна да проговори нешто, мајка је устала и, у нади да ће јој помоћи, рекла како је лепа и како треба да има више самопоуздања, након чега ју је позвала да сиђе и сама сишла низ степенице.

У свом одразу је видеела како јој се у углу ока скупља капљица, која се само на тренутак задржала ту, а онда се брзо слила низ образ. Након прве долази и друга, па трећа, пета, десета и тако су јој сузе ишле као водопади. Особа, за коју је била сигурна да ће видети исто што и она, да ће јој објаснити зашто се то десило и рећи да ли је оно што она види истина, разумела ју је донекле, али не потпуно. Није видеела исто што и она.

Суза јој је из малецног ока поквасила црне линије које су јој окрживале око и простирале се до највишег дела јагодица. Саме јагодице су биле веома избачене, деловале су као две лоптице и због тога се чинило да јој је лице осушено и смежурано. Вилица јој је била скроз продужена, а брада избачена. Створила јој се огромна рупа на бради величине њеног прста. Чело јој је било толико дугачко, а поре, које су иначе готово невидљиве, сада су изгледале као црне туфне. Кожа јој је била блеђа него иначе и на капцима су јој се истицале црвени капилари и плаве вене. Њено лице употпуњавао је огроман, крив нос, који је био толико велик да је више личила на птицу него на човека.

Оно што је видеела није изгледало као она, али било је немогуће

---

---

## ОГЛЕДАЛО

---

да буде неко други, само је она стајала испред огледала. Када би подигла своју руку, креатура из огледала би такође подигла руку, само што су прсти тог створења из огледала били много дужи и много кривљи од њених. Просто је било немогуће да то није она. „Да ли ме овако стварно људи виде?“, питала се док се гушила у сузама.

---

**Миона Димитријевић**

Гимназија Крушевац

Ментор: проф. Тања Николић

# ШАХ-МАТ ЧОВЈЕЧАНСТВУ

---

### *Трећа наџрада VI БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА*

**Б**Ово је 22. вијек. Читала сам да су породице у 21. вијеку живјеле заједно. Каква глупост! Ја сада живим са Гуглон, Јутјубом, Фејсбуком, Инстаграмом... И није ми досадно уопште, напротив, фантастично је!

Устајем, школа ме чека. У купатилу робот четкица је спремна да очетка моје зубе. Ту је и робот чешаљ, који моју косу свако јутро доводи у ред. Ужурбано се спремам. У 7.30ч морам бити у учионици. Ми смо једно савршено дисциплиновано друштво, правила се знају, нема одступања. Налазим робот справицу која до перфекције везује моје пертле на патикама. Машница је чаробна, једнако чаробна свако јутро! Силазим робот лифтом. У лифту поред мене је комшија ХХ, рекла бих, добар комшија. У ствари, не бих вам знала баш објаснити какав је. Када мало боље размислим, не знам ни шта значи ово „бити добар”. Негдје сам читала да су људе некада дијелили на добре и лоше. Укапирала сам да је добро бити добар. Ваљда, али нијесам сигурна баш потпуно. Сигурно је једино да комшија ХХ и ја у исто вријеме силазимо робот лифтом.

На улици ме чека робот аутомобил. Врата се сама отварају. Не морам да кажем гдје треба да вози. Треба нам пола минута до школе. Питам се како је то мојим вршњацима у прошлом вијеку требало у просјеку пола сата. Читала сам да су се они дружили на путу од куће до школе. Свашта... Али, када мало боље размислим, можда би ми пријало неко дружење. Али, не, не... ипак, боље овако, што би ме неко смарао! Излазим из робот аута. За трен сам у учионици. И остали су ту. Да ли су баш сви ту? Не, данас фале ученици ZZ и ХZ. Није битно, само констатујем. Да се нијесу успавали, да нијесу болесни? Свашта, што ме брига, ко је болестан! Па, њихов проблем, наравно! Питате ме ко ми је најбољи друг/другарица? Хм, хм... Сви су ми најбољи, сви су ми исти. И ови овдје, и они на Фејсбуку и Инстаграму.

У учионицу улази наставник наноелектронике ХХХ. Он има три Х, ми ученици можемо да имамо само два. По томе се разликујемо,

---

---

## ОГЛЕДАЛО

---

врло једноставно, зар не? Причао нам је да су некада људи имали име и презиме. Каква глупост! Довољна су ова три X, зар не? Наставник прича, ми само слушамо. Читала сам да су некада наставници испитивали ученике. Да су се ученици дијелили на добре и лоше. Да су ученици морали да уче и губе страшно вријеме. Чудно! Ми данас сви имамо уграђене меморијске чипове у глави. Компанија је зарадила хиљаде милијарди долара продајом чипова! Добро за њу, још боље за нас.. Тако ја и не знам што значи учити. А зашто бих и знала, укапирала сам да учење и није много интересантан посао!

Наставник XXX управо говори о вирусу COVID19, који се појавио у 21. вијеку. Наглашава проблем полуинформација и дезинформација које су кружиле друштвеним мрежама у вези са тим вирусом. Чудно ми је то... Какви смо ми срећници, ми немамо тај проблем! Зашто? Једноставно, ми живимо у свијету апсолутне истине! И не поставља се питање да ли је нешто истина, јер све око нас је потпуна истина. Али, како знамо да јесте, неки црв сумње ми отвара дилему... Ко нам је то потврдио, доказао? Али, не, не... заборавила сам да су нам рекли да је то сигурно тако. Нема потребе да сумњам. Зашто размишљам о томе, није моје да мислим! Ми смо савршено друштво. Ми смо просто такви у 22. вијеку. Ови прије нас су могли да сумњају, могли су да буду и преварени, знали су да постоје и полуистине и неистине... Али, ко им је крив што нијесу припадали овом времену!

Звоно се чује. У школи сам била 15 минута. Разумјела сам да су ученици некада били у школи и по пар сати. Свашта! Али, није за поређење. Ми имамо чипове у глави, памтимо брзином свјетлости. Ми смо паметнији, љепши и бољи у сваком погледу. Чека ме робот такси. Онај исти, задужен само за мене. За пола минуте сам у стану. Гладна сам. Притискам дугме на телефону за робот домаћицу. Данас сам изабрала неко љуткасто јело. Стиже на врата за два минута. Пробам, супер је. Све састојке су произвеле робот машине. Читала сам да су некада људи сами производили храну и да је укусо био изванредан. Можда... Али, не, не... ко би се сада бавио тиме, то је за нижу класу!

Звони ми телефон. Стиже нотификација са Инстаграма да је моја симпатија XW избацила нову слику. Свакога дана уредно лајкујем његове постове. Не знам да ли то примјећује, али сигурно знам да је он моја симпатија. Стискам лајк, срећна сам... У међувремену, позива ме ZZ да играмо неку видео игрицу. Нијесам сигурна да ли је то онај исти који је изостао данас у школи. Можда јесте, али нијесам, нијесам сигурна... Одмах затим стиже нотификација о активностима неке политичке странке. Не знам ни сама како сам постала њихов симпатизер. Али, постала сам, зато без размишљања стискам још један лајк...

---

---

## ОГЛЕДАЛО

---

Зззз Зззз Зззз ...

„Марија, пробуди се”, чујем мамин глас. Мама ме буди и њежно милује по челу. Устајем, сви су ту – тата, мама, сестра, брат. Ужурбанано се спремају да крену у завршавање својих обавеза. Грлим их све, они ме само зачуђено гледају... Уххх, добро је, које олакшање! Треба ми мало времена да схватим да је све био само сан. Ружан сан! Не желим да буде ништа више од тога! Ово је мој глас против дехуманизације и десоцијализације друштва!

---

**Марија Ђетковић**

Гимназија Слободан Шкеровић, Подгорица

Ментор: проф. Мирјана Перовић

---

## ОГЛЕДАЛО

---



**Пејзаж**, Андреа Томић

Прва београдска гимназија, Београд

Ментор: проф. Марина Чудов



# УСУЂУЈЕМ СЕ ДА КАЖЕМ

---

### *Похвала VI БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА*

Тачно на оном месту на леђима где треба да изникну крила, мени је порасла планина, велика и тешка. Натерала ме је да се сасвим повијем, дохватим врхове ципела и свет гледам наопачке, баш као они који су летели највише и наглавачке пали.

Расплићем лепљиву кику снова увезану белим тракама и перем руке у огледалу памћења. Дебелом одећом затварам поре на кожи и одлазим за мирисом истине која је ноћу била звезда, а у освет постала птица чији ћу траг морати да пратим да бих пронашао умор и у њему смисао. Савијам дане да их што више стане у младост, јер знам да касније када човек схвати не може вратити изгубљено време. Притискам плућа да истиснем немир. Али руке су слабе да се саме боре против дивљег срца што манито бије да истера речи спуштене унутра да не уђу у погрешно уво. Покушавам да кажем шта мислим и слутим, али упорно ћутим. Напао ме порив да бескрајно ћутим, да пажљиво саслушам саговорника, а онда полако устанем и одем. Не желим више никада никоме да објашњавам. Нећу да помислим да се правдам и извињавам. Морам да пустим све, да одустанем од смисла. Хоћу да носим чарапе различитих боја, исправим кичму као да исправљам грешке и сигурним ходом упутим се ка рецимо – ничему. Као и увек, сазнајем тек када није остало времена да се било шта промени. Суштина не измиче, она само долази прекасно, таман кад њена спознаја изгуби значај, таман да постане кајање, да трајно боли, подсећа и узнемирава. Деструкција храњена изнутра упорним покушајима да се заустави све што се креће, што је живо, што није моје. Све у намери да сперем боцкаво откриће да снага за промене није снага којом се мења свет, већ снага којом се подноси оно што време доноси. Шуњам се, провоцирам – не бројим ожиљке. Сећања испаравају кроз затеглу кожу и журе да постану ништа. Често умирем и тако мртав устајем, кад устанем посустајем, али ипак не одустајем. Пут је савладив, али је даљина непремостива, неизговорене псовке сагоревам у себи. На лицу ми је гуђи осмех, посивео и одсутан и очи пуне снова.

Шта заправо раде ти анђели, заборавио сам. А можда никад нисам ни знао.

---

**Матија Милићевић**

Гимназија Ивањица

Ментор: проф. Биљана Ајдачић

---

# GRDNA SI VARKA, ZLATNA PTICO!

---

### *Pohvala 6. BEOGRADSKOG OGLEDANJA*

Umuknite pijetlovi, pakosni i mrzni, što vrijeme požurujete, što nesreću jutrom donosite! Crna ptico, sjenko moja, kazno Prometejska! Ne oblijeći oko mene, ne grizi, ne čupaj, i ovako me nema. Zlatna ptico, grdna si varka, grdna! Aveti, Euridiko, ptičurino lude nade, nedohvatni snu, željo moja bezumna, u smrt za tobom pojurih. A grdna si varka, grdna!

Bježiš opet, gubiš se kao misao u magli, a ja kaskam za tobom, na-gonski. Možda i svojom voljom, znajući da, ako se zaustavim, zemlja će me progutati, čeljustima svojim zgrabiti, baciti u podzemlje, u tunele, među krtice, među slijepe, među bludne. Je li nam u sudbinu upisano da hodamo zemaljskim tlom gledajući uvis, čekajući da u beskrajnom, plavom krugu uočimo sjaj tvoga zlatnog perja? A da se na tom putu spotaknemo, posrnemo, padnemo u provaliju? Jesi li iz Dženeta pobjegla, ili su te iz Džehenema pustili? Jesu li pred smrt, moja braća, kao i ja, pomislili da si grdna varka, zlatna ptico?

Sjedio sam na onom tvrdom sjedlu, bez konja. Moj konj nije uspio da pregrize stabljiku kukuruza. Cijela je zemlja, sada znam, težak teret. Zato sam sjedio na tavanu, bez konja za moje sjedlo, ali sanjajući o zlatnoj ptici sreće. Kako nijesam već tada osjetio težinu ovog pečalnog lutanja koje nazivamo životom? Možda me Hasan u tome spriječavao, godinama prije nego što smo se upoznali, ili Ishak svojom pobunom, rođen da bježi umjesto mene, jer ja ne mogu, rođen u mojoj čami. Svejedno je, to je isto. Grdna si varka, zlatna ptico.

Pitao sam i Hasana za tebe, zlatna ptico, ali ni on nije uspio da te nađe, da te obuzda, da ti zavrne šiju i objesi te o konja, da te donese kući sa nekog od svojih dugih putovanja. Cijeli svijet je njegov tavan, i on i dalje luta po njemu, tražeći te, uživajući u lovu, slobodan i vezan u isto vrijeme. Abul-Farad me naučio da se ljubavi moramo odreći, kukavički, izabравši lakši put, put bez gubitka i bez strasti, bez gladi i bez svijetla. A zašto? Zbog kasabe? Zbog tekije i mog poziva, što me između neba i zemlje rastrgao? Zbog Allaha, i zbog sudnjeg dana, zbog neznanog grijeha? Ako ga se odreknem, samoga ću sebe ubiti! Poteče li krv njegov, ja ću iskrvariti! Ne dam ga, garava ptico, ne dam svoju ljudskost, dušu svoju, brata moga, prijatelja! A ti, zlatna ptico, možda i nijesi varka.

---

---

## OGLEDALO

---

U Ishaku te nadoh. U mom ujaku, odavno mrtvom, u dubokom glasu kojeg čuh na molitvi, u buntovnom mučeniku, odmetniku, u mom sjećanju i čežnji, nadoh tog divljeg putnika, zalutalog sa onog puta kojim ja ne pođoh. Ishače, digni bunu, vikni besjedu, ne bježi! Ne stižem te, Ishače, aveti, prikazo, tugo moja i tišino! Cvjetaj, nemire moj! Zašto te nema kada si mi potreban? Gdje si? Gdje si, Ishače, zlatna ptico mog života neproživljenog? Ti ni ne postojiš! Grdna si varka, zlatna ptico!

I Hasana mi oduze, i brata, i mene samoga, ptičurino crna, što te vidjeh na meščemi i muselimatu, i u gnijezdu u tvrđavi, na ramenu kadijinom, demonu crni! Razdireš mi nove haljine, kadijske, dok mi kandže u leđa zarivaš. Staću na put zlu, makar me živog pojela! Komade mi sa leđa kljunom kidaš, a ne umirem, samo pustoš ostaje, u crnu ranu se pretvaram, perje crno mi samo od sebe izniče. Nadam se da sam makar mog Hasana uspio da spasim, prije nego što mi krila izrastoše, prije nego što se popeh na ovaj greben, lunom obasjan. Stojim na litici smrti, zvijer, iz ostataka slomljenog čovjeka nastala. Poletjeh, slabašno, djetinje, kao tek izlegli ptić, nadajući se, po posljednji put, da ću zlatno perje naslutiti kako mi izlazi iz kože, vapeći. A ostah crn. Grdna si varka, zlatna ptico!

---

**Sofija Kirsanov**

Gimnazija *Slobodan Škerović*, Podgorica

Mentor: prof. Marko Spaić

# ДЕТЕ ГЊУРАЦ

---

### *Похвала VI БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА*

**С**витање. Наранџин сок се полако разлива по огромном небу. Мало дете усправљено стоји наспрам бескрајног хоризонта.

Улази у воду. Некоме је прилаз мору стеновит, оштри шиљци се забадају и рањавају дечју, меку кожу; неком пешчан, стопала полако тону у тесто најситнијих зрнаца, неком обло каменит, а неком литица.

Неко дете у воду скаче, утрчава пршћући на све стране или мирно сатима стоји у плићаку пре него што се усуди да направи следећи покрет. Међутим, прилаз није битан осим ако не заустави дете. Ниједно дете се не плаши воде. Свако дете зна да плива.

Када загњури, оно пролази кроз свечану капију. Вода је бистра, мутна, хладна, врела, слана, слатка, али свако дете воли воду. Оно иде све даље и даље, некад брже, некад спорије, али се креће. Једног дана, плима му да подстрек и повуче га два корака унапред, да би га већ следећег осека вратила за један уназад. Понекад наиђу олује, па га таласи усковитлају, помуте и заморе, али и то пре или касније замени морски мир, или се барем ковитлања смање.

Дете иде све дубље и дубље. Сваким метром је све хладније и мрачније. Међутим, дете постаје све топлије и светлије. Оно најчешће тога није свесно. Попут воденог свица блиставим рукама прокопава и размеће ту густу водену масу. Са дубином се повећава и притисак. Он потиче од детета самог и подупрегнут је његовом несавладивом жељом да гњури више и дуже. На жалост или срећу, вечно гњурање је немогуће. Свако дете у воду улази са предодређеном количином кисеоника која се једино може смањити. Ако тако дете одлучи, она може и потпуно нестати сваке секунде.

Детету се може учинити да га олује, осеке, вртлози, лепљиве алге или велепни призори држе за крхки глежањ и не дозвољавају му да иде напред. Оно греша. Док испушта последњи мехурић схвата да је све заправо зависило од њега. Ако му се судбина осмехнула, а оно урадило све најближе оном како би требало, оно је тада дете са борама, а не стари човек или само човек.

Његово беживотно тело море носи и неосетно спушта на обалу са друге стране. Опет је наранџин сок прекрио небо.

---

**Нина Рачета**

Гимназија Слободан Шкеровић, Подгорица

Ментор: проф. Мирјана Перовић

---

# КАКО ЈЕ ТЕШКО БИТИ СЛАБ, КАКО ЈЕ ТЕШКО БИТИ САМ...

---

### *Похвала VI БЕОГРАДСКОГ ОГЛЕДАЊА*

**З**ашто ми никада ниси рекао? Зашто никада ништа не говориш? Само ме тераш да мислим и да нагађам док се и сама не изгубим у твојој заврзлами.

Уплићем се у твоје гестове као да опет имам шест година и играм се ластиша. Саплела сам се толико пута да су ми колена пуна модрица, а шаке одране од миловања бетона. И сваки пут устајем и мислим хајде још мало. Хајде још мало да се играмо док не падне мрак и не чујем позив на вечеру. А ни то неће бити довољно, јер ја настављам. И кад се преврћем у кревету јер ми се не спава, ја сплићем и расплићем ластиш од твојих речи у глави док и мисли не добију модрице. Толико запиткујем себе, да се моја личност подвојила. Ствара се гужва око мене. И кад сам сама, ту је бар још једна особа. Ту си још бар ти. Који чак и ниси ти, јер сам то само ја покушавајући из твоје перспективе да дам себи одговоре. Само ја која се труди да буде ти. И онда се права ја пита зашто би желела да буде ти, кад ти чак и не знаш да играш ластиш. Ти одустајеш брзо, чим видиш да је река променила ток, па пустиш онај ластиш да те удари по чукљевима и побегнеш од свих. Немаш више шест, а опет пушташ свет да те удара по чукљевима и сам постајеш то. Опет се повлачиш пред набујалим рекама. Пушташ све да отече, чим ти затражи да веслаш мало брже. Чуваш искреност у себи као да је само ти заслужујеш. Најзад, ти у мени пожелиш да будеш као она првобитност моја. Желиш да играш ластиш док ти модрице на коленима не прокрваре. Везујеш њим све оно о чему размишљаш док се преврћеш од несанице. Правиш чворове и у њима усидриш све оне који су ти вредни, тако да не могу ни за вечност и пола минуте да побегну. Мислиш први пут да су заслужили твоју истину.

---

---

## ОГЛЕДАЛО

---

Хајде да се играмо још мало. Али да не сплеткаримо овога пута, већ да сарађујемо. Да се усудимо, или макар пробамо да доведемо истину на пола и заспимо мирно, без врпољења и заврзлама.

---

**Анђела Миликић**

Гимназија Ивањица

Ментор: проф. Биљана Ајдачић

# СЛОБОДНИ

---

Зима је доба скривања и бежања. Људи се повлаче у своје домове, а остали трче главом без обзира и траже склоништа по шуми.

Остајем само ја.

Овога пута се превише одужило. Не знам због чега.

Сећам се како је било раније.

Све је било зелено и пуно живота. Папрат је била толико густа да нико није могао да ми прати траг. Дивље цвеће је мирисало тако јако да нико није могао помислити да сам у близини. Трава је била толико висока да ме нико није могао видети док се прикрадам. По земљи су се чули мрави, бубице и подли сиктаји змија.

Више нема папрати, увела је од хладноће. Ништа више не мирише, сем оштрог ваздуха од кога боле груди. Више нема траве, снег ју је затрпао. Земља је сада бела и ледена, тишину прекидају само моје шапе док крче пут. Чак су се и змије повукле у своје јазбине.

Крошње су биле густе и снажне, штитиле нас од јарког сунца. На гранама су певале птице, мале и велике. Певале су и удварале се једна другој. Нека би се чак одважила да ми слети на крзно, нисам је дирао док и ту не би почела да пева.

Нема птица, дојадило им је удварање. Више нису храбре као некад, да ми слете на крзно – иако ја не убијам птице.

Око језера су се скупљале све врсте.

Нико више није остао.

Језеро је покривено ледом. Више се не може пити.

Многи су се повукли у дубину шуме. Свака врста повукла у своје скровиште.

Медведи спавају у пећинама, а јелени се крију по склоништима. Нико да изађе и суочи се са зимом.

И ваздух је другачији – не само хладнији, већ зловнији. Као да жели да утера језу у кости, страх у тело, да заплаши ум.

А било је другачије некад. Било је и хладнијих зима, али нису биле толико страшне. Нису биле страшне, јер нас је било пуно. Нису биле страшне, јер штене не зна шта је права опасност, а док не открије, не боји је се. Штене се не боји док има ко да се стара о њему.

Време је протекло и свако штене је одрасло, пошло својим путем. Тада се по први пут, само, сусрело са правом опасношћу. Неко је одабрало да се боји, крије под људским скутом и пронађе сигурност под господаром. Неко је одабрало да остане у дивљини и буде слободно. Слободно од страха.

---

---

## ОГЛЕДАЛО

---

Нису увели од хладноће, снег их није затрпао, нису се повукли у своје јазбине.

Не треба им заштита од зиме, живот им није дојадио. Стоје једнако храбро испред птице и испред смрти.

Остају ту где јесу, не напуштају свој дом. Чекају да се језеро отопи, јер знају да ће доћи пролеће и да ће се први напити воде.

Не боје се зиме. Суоче се са њом.

И не бирају да буду најјачи, најмоћнији. Бирају да буду слободни.

Медвед је јачи од вука, али вук се не скрива у јазбини – вук не игра у циркусу.

Вук чека пролеће и свестан је своје самоће. Вук чека пролеће сањајући чопор истих као што је он.

СЛОБОДНИХ.

Оних којих се не боје зиме.

Вук је одабрао да улови зиму.

**НИЈЕДНА ЗИМА НЕ МОЖЕ УБИТИ ВУКА.**

---

**Магдалена Сувачки**

Земунска гимназија Земун

Ментор: проф. Зорица Перовић



# MARTOVSKE RUŽE MIRIŠU NAJLEPŠE

---

„WOMEN MAY FALL WHEN THERE'S NO STRENGTH IN MEN”  
– WILLIAM SHAKESPEARE

Put do fakulteta tog jutra bio je neobično dug. Iako mi je skoro svakog dana bilo potrebno otprilike pola sata laganim hodom da stignem do velikog kompleksa zgrada, tog jutra nešto je bilo drugačije. Dok sam koračala starom kaldrmom još starije ulice pokušavala sam da shvatim po čemu se to prohladno jutro razlikovalo od ostalih. Majke su, kao i svakog jutra, poluotvorenih kapaka sa dubokim podočnjacima, ruku pod ruku sa malenom decom, žurile ka obližnjem vrtiću ili školi, nadajući se da neće ponovo zakasnuti na posao i slušati višeminutni prekoračnog šefa. Studenti su kao i uvek sa slušalicama u ušima, sendvičem u ruci i rancem na leđima hitro trčali ka autobusu koji je polako zatvarao svoja vrata i pretio da napusti stanicu bez njih. Ni saobraćajna gužva nije utihnula, to sam primetila tek kada su zvukovi truba, naglih kočnja i nepristojnih uzvika koji su vozači upućivali jedni drugima postali nepodnošljivi. Nije bilo vidljive naznake da je taj dan drugačiji od ostalih, a ipak je odisao nekom čudnom, nesvakidašnjom atmosferom.

Međutim, kada sam prošla pored velike pijace uvidela sam u kom grmu je ležao zec. Otkrila sam šta je specifičnost tog martovskog jutra - njegov miris! Na brojnim tezgama koje su bile poređane u beskrajno dugačkom horizontalnom redu, nalazili su se prelepi crveni karanfili opojnog mirisa, čarobni ljubičasti zumbuli, najlepše ruže koje su ljudske oči ikad videle i još mnogo različitih vrsta cveća poslagani u svim duginim bojama. Nisam morala dugo da razmišljam koji je datum bio tog dana. Mehanički pokreti i usplahirani muški glasovi koji su dominirali masom želeći što pre da izvrše svoj cilj bili su tačniji od bilo kojeg kalendara. Svakog osmog marta posmatram isti prizor i svaki put se naljutim na sebe kada shvatim koliko vremena sam izgubila u borbi sa tim komplikovanim, muškim vetrenjačama. I tog jutra primetila sam ženske osobe različite starosne dobi kako sa ogromnim oduševljenjem primaju cvet od svoje bolje polovine. Dok sam napuštala opštu graju i haotičnost koja je zavladała na pijaci letimično sam bacila pogled na ta nasmejana, ozarena i srećna ženska lica i zapitala sam se da li je zaista taj osmeh iskren i da li se žene zaista obrađuju tom jednom

---

---

## OGLEDALO

---

cvetu tog jednog jedinog dana u godini. Zaboli me srce svaki put kada uvidim koliko, mi, žene nekada možemo degradirati same sebe. Da li je moguće da smo zaslužile mali znak pažnje od muškaraca samo jednom godišnje?

Zašto smo tako ushićene kada tog jednog dana dobijemo ružu, ma koliko ona bila lepa i ma koliko volele osobu koja nam ju je poklonila, šta je sa ostalih 364 dana u godini? Da li tada ne zaslužujemo ništa? Uporno sam vrtela sebi isto pitanje u glavi dok sam brzim hodom koračala ka svojoj destinaciji, da li mora postojati povod za lep gest, toplu reč i sitne znake pažnje? Da li je u ljudskom biću totalno prevagnuo osećaj večite obaveze da se nešto ispuni i u potpunosti izbačen osećaj one lepe istinske želje, ljubavi i spontanosti? Kako sve dublje i bolje upoznajem ljude, čini mi se da iskusni dirigent na pozornici nije samo trenutna uloga već da je taj čovek od silnog diktiranja zaista zaboravio kako izgleda lepota improvizacije. Odlučila sam da napravim kratak predah od zbrke koja je tako lako zavladala u mojim mislima, koje pritom nisu vodile nikuda, i kupim par sitnica u obližnjoj trafici. Dok sam čekala da mi, ne toliko prijatna brineta, spakuje ono što sam poručila, nisam mogla da ne pogledam na vidno odštampan naslov na lokalnim novinama.

Pošto živimo u svetu gde je ljudima mnogo bliži, a često i zanimljiviji, pojam bola i smrti nego sreće i radosti, nisam se iznenadila kada sam na naslovnoj strani videla da velika jarkocrvena slova zapravo predstavljaju najnovije vesti crne hronike. Prazne zakrvavljene oči i oštri, hladni pogledi najvećih manijaka, ubica i silovatelja našeg područja na kratko su me paralizovali i prikovali za zemlju. Sa druge strane, nevini pogledi veselih očiju dece i tinejdžera ispod kojih je natpis nestao/nestala stajao ko zna koliko dugo i bezbroj višecifrenih brojeva telefona uplašeni, besnih i slomljenih roditelja koji su bdili dan i noć u nadi da će ih neko pozvati i povratiti izgubljenu radost u njihov život ponovo su me vratili na pređašnje misli. Kada se sagleda malo šira slika našeg društva i ljudske čudi postavlja se pitanje čijem poklonu se žene raduju? Kako da budemo sigurne čiju ružu primamo? Da li andeosko lice naše voljene osobe sija istim intenzitetom svakodneвно ili đavolje frekvencije ipak ponekad znaju omesti sasvim dobar signal? Možda ne bi bilo loše da se katkad zapitamo da li ruka koja nam poklanja prelepu ružu na sebi ima rane od trnja koje je nekada davno napravila neka druga, možda ne tako savršena ruža.

Nastavila sam da hodam i razmišljam uporedo. Dok sam se približavala fakultetu i slušala kako se šapat neodlučnih muških glasova smenjuje sa latinskim nazivom žbice i ostalom stručnom terminologijom iz anatomije, shvatila sam da u sebi ne posedujem apsolutno nikakvu mržnju, niti animozitet prema suprotnom polu. Ni mi nismo savršene, zapravo daleko smo od toga. Ponekad znamo biti prave napasti, ali i pored toga bitno je da shvatimo šta želimo i kada nešto želimo. Verujem da kada uđemo u određene godine, nezavisno od pola, počinjemo da

---

---

## OGLEDALO

---

koristimo masku sigurnosti i ubedenja. Međutim, s vremenom ta maska se zalepi za lice i više ne možemo da je skinemo. Stoga čemu maske? Ako smatramo da smo zaslužili, veličajmo sebe, ne zakopavajmo se još dublje u provaliju laži. Nisam muško i nikada neću saznati na koji način oni razmišljaju, ali sam žensko i znam kako žene razmišljaju. Dok sam pokazivala veselom portiru svoju karticu kako bi me pustio da uđem u kompleks zgrada, poželela sam da svaka žena na ovom svetu spozna koliko je bitna i koliko vredni. Kada počnemo da poštujemo i volimo sebe, možda će i naši voljeni uvideti nedostatke i postepeno, dan po dan ispravljati greške. Možda nam nekog običnog 11. jula ili 5. decembra nakon napornog dana na poslu naš partner, prijatelj ili ukućanin pomogne u skupljanju veša sa terase ili kuvanju ručka. Verujem da ćemo to pamtit i mnogo duže nego jednu običnu ružu poklonjenu 8. marta koja će već za nekoliko dana ostaviti samo uvele i osušene latice na belom stolnjaku kao podsetnik da je nekada postojala.

Uzimala sam svoj mantil i zaštitne naočare spremajući se za čas hemije kada sam ugledala jednog lepog dečka kako stoji ispred kabineta, veselo se smeška i gleda u mene držeći u ruci prelepu žutu lalu upakovanu u srebrni celofant. Mamlaz je upamtio da obožavam žute lale, pomislila sam kroz osmeh. Međutim, cvet je cvet, a datum je datum, zar ne? Krenula sam smelim koracima ka osobi koju već tri godine izuzetno volim, slagala sam vešto u sebi rečenice i misli koje su me mučile celim putem do fakulteta spremna da ih konačno podelim sa njim. Čutanje košta, to sam vrlo dobro znala. Staro školsko zvono samo što se nije oglasilo, a hemičarka počela svoju dobro poznatu priču. Vremena je bilo malo, a lala nije smela da čeka. Zahtevala je višeminutno divljenje i mirasanje od strane lepšeg pola, ali i lepu vaz u sa svežom vodom u kojoj bi se privremeno nastanila. Ipak je to bio njen dan i zaslužila je da bude najlepša.

---

**Lazarela Stefanović**

Gimnazija *Svetozar Marković*, Subotica

Mentor: prof. Borjana Gavrilov Bolić

---

# SEMANTIKA MI JE OKRENULA LEĐA

---

Čulo se struganje noktima. Grašak je doživljavao turbulencije. Ne-pojmljiva masa vode prelila se preko brane. Ponedjeljak, utorak, srijeda, četvrtak, petak, subota, nedjelja. I opet. I opet. I opet. Trnci izvan tijela. Zubi oblijepljeni katranom.

Nisam mogao. Osjećao sam da ću se raspasti. Krv mi je tekla žilama 2731 km/s. Bilo je to u neskladu sa mojim samim bićem. Sve u što vjerujem. Temeljna pretpostavka. Sve što jesam. Bio sam trunka prašine u poplavi. Trunka prašine koja pokušava ići u suprotnom smjeru. Gubio sam se. Bio sam nitko. Ne postojim.

Osetio sam strašan zid. Ne. Nije moguće. Ne može biti. Ogroman otpor moje svijesti nije mi dao dalje. Sama je logika izvadila znak STOP i držala mi ga pred nosom. Tako sam siguran da to nije moguće da bih dao položiti cijeli svoj život u okladu. Tako je. Siguran sam. Kao što sam siguran da je nebo plavo, oblaci bijeli, a trava zelena. Sigurnost mi se uvukla ispod kože.

Ali zašto. Zašto bi netko to htio. Koji bi manijak uspostavio toliko sulud poredak stvari. Zašto, zašto, zašto. Nisam mogao proniknuti. Zujanje tračnica nekoliko milimetra od lica. Unakažena tijela razbacana po podu. Ljigava masa nerazumijevanja i mržnje ispuzala je i počela se ubrzano kretati u smjeru tvorca. Te...te nakaze. Izbeljio sam svoj kovrčavi račvasti jezik prema njemu. Nemam ništa s tobom. Ne možeš me izmanipulirati.

Trubljenje automobila, metež, gužva, svjetla, trubljenje, zujanje, kvrcanje, cvrčanje. Vrisak, strašan, neljudski, razdirajući vrisak. Neuronu će mi se rastaviti na sastavne dijelove. Mozak će mi ispariti. No neće biti svjedoka. Ništa neće postojati. Postojanje neće postojati. Pogledao sam što se nalazi iza znaka STOP. Zakoni će se kositi sami sa sobom. Njihovi će produkti dovesti do nakazne i groteskne stvarnosti u kojoj ništa neće biti stalno. Sama će se energija uvlačiti sama u sebe i kolabirati. Prostor će se izobličiti i samo djelomično postojati. Krici užasa parat će ono što je nekoć bio zrak. Sama će matematika postati nakaradna.

Beskraj pustinje. A nigdje ni kapi vode. Samo jedna kap. Jedna kap razuma koja će me spasiti. Nema je. A ja jurim naprijed. Prolazim kroz

---

---

## OGLEDALO

---

oluju. Peku me oči od pijeska, no nastavljam. Jurim, tresem se, trčim, raspadam se. Vodu i sigurnost ostavio sam daleko iza sebe. Dolazim do nečeg većeg. Otpuštam sve konce kako bih mogao nastaviti. Koračam tvrdim korakom. Provlačim se izmađu struna koje čine tkivo stvarnosti.

Dolazim na drugu stranu. Opušten sam. Nemam što izgubiti kada ništa više nemam. Uspio sam. Uspio sam! Više me ne ograničavaju bijela, zelena i plava. Došao sam u svijet s milijardu puta više boja. Koje ujedno ne postoje. Sve ima smisla i ništa nema smisla. Sami su se raj i pakao spojili u ovo nad i pod naravno mjesto bez lokacije. Nema me više. I sasvim sam u redu s time. Uspio sam. Uspio sam! Prihvatiti ono što je cijelo vrijeme bilo ispred mene. Smiješeci se, otvorio oči i pogledao papirić na kojem je pisalo:

$$2+2=5$$

Bio sam slobodan.

---

**Lucija Šegon**

XV gimnazija Zagreb

Mentor: prof. Tihana Gerić

# DOBRI GOSPODINE, TO STE VI!

---

Kao dijete provodila bih sumorna nedjeljna popodneva kod prabake, ku čijoj su bašti hukale sove i sve mirisalo na njezine stare knjige. Dnevna soba joj je uvijek bila spokojna i tiha, kao crkva. Malo je govorila, i činilo se da je prašina na polici koja se prostirala preko cijelog zida samo sitni talog njenih nakupljenih i odbačenih misli. Govorili su da imamo isti pogled.

Godine... Prolazili su i dani u njenoj dnevnoj sobi, iako se nekad činilo da se kazaljke ne pomjeraju. Mislila sam da je dobro poznajem, i da smo bliske. Međutim, tek kad se razboljela, shvatila sam da nikad ranije nisam ušla u njenu spavaću sobu, kroz koju se sve pretopilo u san.

Mnogo godina kasnije, neki stranac će ući u kuću bez namještaja i ljudi. Mada, duše su još tu. Jeste li nekad osjetili da se atmosfera u stanu poremeti i isprlja kad je jedan ukućanin uznemiren? Misli se kao grinje uvuku u čoškove svake sobe, i drže se kao pijavice.

Ako se dovoljno smirite i usredsredite, možda čujete korake baš kada za njih niste spremni. Možda vam pred oči izađe prizor nečijeg davnog života, ili vas pogodi neka nepozvana, tuđa emocija. Tada u kući nastaje preklapanje: sna sa javom, uobrazilje sa istinom, onostranog i ovozemaljskog. Ako se toga uplašite, izgubili ste. Grinje su vas već pojele.

Kad se stranac navikne, nijedna pomisao da čuje korake nije čudna, svaka je normalna i očekivana. Više se ne obazire, i ne štreca. Ulazi u sobu golih zidova.

Svi nosimo na spavanje ono što nas tišti, i to nas proganja noćima. Zato je spavaća soba lična, i zato se stranac upravo u njoj susreće sa đavolom. Prirodno je da se uspaničio uoči susreta sa njim, i htio da se ubije. Ali kad ga đavo pozva da sjedne s njim, stranac se, kao posječen mačem, smiri. Reklo bi se da je đavolu bilo vrlo drago što vidi stranca, kao što bi se obradovao starom prijatelju. Strancu je on, pak, nezanimljiv: staloženo sjedi i samo što ne prekrsti ruke, ili počne da cupka nogom. Umorno ga pogleda, kao neku zamornu udvaračicu, ili dosadnog mlađeg brata, za koje ne može da dokuči šta još uvijek žele od njega.

„Dobri gospodine, pa to ste Vi”, sarkastično izjavi, čekajući da napokon sazna zbog čega je počastvovan tako poželjnim društvom. Đavo mu se dobroćudno nasmiješi, i postavi pitanje najvažnije u svačijem životu, presudno za njegovo buduće bistvovanje...

---

---

## OGLEDALO

---

Stranac izlazi iz spavaće sobe, i prilazi prozoru. Odlučno gura teško škuro i pali cigaretu. Odsutan je i prazno gleda u daljinu pogledom prateći usamljenu barku. Fali mu vremena da se oporavi od susreta. Ko zna hoće li ikad! Zapravo je odmah znao koje mu je pitanje postavljeno, i jasno se sjeća da mu je odgovor bio brz i bistar. Zaboravio je što bi zanimalo đavola čim je odgovorio. I nikad neće moći da se sjeti šta je bilo posrijedi, iako su i pitanje i odgovor svakog dana pred njim visili u vazuhu. Bio je toga svjestan, ali nemoćan da do njih dopre.

Zbilja, šta bi đavola uopšte i zanimalo? Sreća, sloboda, spasenje?

Jer jedino što ih razlikuje je to što je đavo besmrtn. Čovjek je, istina, moralno siv, ali ni đavo nije oduvijek crn – i on je bio anđeo prije velikog pada. Šta bi ga onda zanimalo? Đavo nema pitanja za čovjeka; ni čovjek za đavola. Čovjek želi đavolovu moć. A đavo čovječju slobodu. Ovo su dvije strane istog ogledala – tješi se glupi stranac, tek nakratko, i prividno, smirujući svoju savjest.

Gledam mrtvo, sivo more s prozora sa kojeg bi mi baba nekad poljubila glavu. Izjeda me što sam je razočarala, a činilo mi se da smo možda srodne duše. Ponekad, tek na trenutak, prepoznam njen izraz lica u ogledalu, i pomislim da ne zaslužujem da ga nosim; čujem kako me tiho doziva; i osuđuje. Vjerovatno me više ne bi poljubila u glavu. U glavu se ljube djeca!

Već vijekovima, ljudi koji su se na moru rodili i na njemu će umrijeti, razumiju njegovu bezvremenu ćud koja se nikad ne mijenja, čak ni kad sve mimo njega ide na počinak. Jutros, prvi put, nije tako. Prizor je kao izmaštan, a jeziv! Nešto što se može vidjeti samo u snu! More – odvratno i beživotno. A čak i takvo utjeha i sigurnost! Tiho me doziva svojim mrtvim dubinama. Prolazi me jeza, kao da sam pod budnim pogledom neželjenog posmatrača... Ali čak nije ni uznemiravajuće!

Izlazim iz kuće. Sa mukom u stomaku, stežem hladnu kvaku kao koščatu ruku, i vučem je da zatvorim vrata. Ona se s mukom i škripom, kao uzastopni jecaji, zatvaraju. Mole me da ostanem još malo, da ne idem, da ne dozvolim da sve padne u zaborav... Sigurna sam – babina hladna, koščata ruka vuče me nazad! Nije do starosti vrata!

A stranac? Ko je stranac? I šta ako je, zauvijek, ostao zarobljenik kuće? On je uvijek zauvijek, zar ne?

---

**Tea Mandić**

Gimnazija Slobodan Škerović, Podgorica

Mentor: prof. Mirjana Perović

---

# OGLEDALO

---

„Ne tjeramo ih mi da išta rade. Sami dolaze, jer hoće da znaju svoju budućnost“, razmišljao je Sam ubrzavajući korak, jer mu je za pet minuta počinjalo radno vrijeme, "Nestrpljivi su, radoznali i žele da vide nešto uzbuđujuće i neobično u tome što ih čeka i na kraju, većinom, odlaze razočarani, jer im ogledalo nije pokazalo zlatnu budućnost već samo istinu."

Bacivši još jedan pogled na tmurno, sivo nebo, ušao je u stakleni objekat na kojem je šarenim slovima pisalo "Ogledalo". Sudario se na ulazu sa nezadovoljnom ženom kratke kovrdžave kose koja je ispod miške držala pudlicu i nešto zlobno šaptala samoj sebi. Šta joj je reklo ogledalo? Da će uskoro da se razboli od prevelike agresije prema svemu što se kreće sem prema pudlici ili da joj neće povisiti penziju? Zašto nije ostavila mjesta za nadu, za smisao života? Sad više neće pokušavati da išta ispravi, već će pustiti da je životna rijeka nosi ne pokušavajući da se izbori za nešto više. Još jedna blijeda sijenka u moru izgubljenih ljudi.

-Gdje si ti?! - začulo se iza Samovih leđa trgnuvši ga iz razmišljanja. Bio je to Mani, Samov šef i vlasnik "Ogledala" - Požuri! Kod tvog ogledala već neko čeka.

Uzdahnuvši, Sam se uputio prema svom radnom mjestu: "Ovdje ima oko 365 ogledala. Dnevno svako ogledalo usluži oko 30 ljudi."

Stigao je do svoje kapsule ispred koje je čekao čovjek. Stajao je potišten i zamišljen. Bilo je nečeg nježnog i umornog na njegovom licu. Mogao bi se nazvati lijepim čovjekom mada je bio neprimjetan u vihoru drugih ljudi. Samu ga je odjednom postalo žao:

-Dobar dan. Ja sam Sam. Danas ću biti vaš asistent.

-Oh, dobar dan!- trgao se mladić - Ja sam Niko.

Pričao je brzo i činilo se kao da je zahvalan Samu što razgovara s njim. Bio je zbunjen i skroman.

-Niko?

-Niko. To mi je ime.

-Ovo je tvoje ogledalo - rekao je Sam otvarajući vrata kapsule. Mladić je nesigurnim korakom ušao u prostoriju. Zapanjeno je gledao ogledalo svojim iskrenim plavim očima. Sam se skrio iza ogledala i čulo se kako nešto pritišće i namješta. Nakon pet minuta promolio se iza staklenog proroka i rekao:



---

## OGLEDALO

---

-Ogledalo će vam pokazati vašu budućnost- zatim, razmislivši, dodao je:- Možda bi budućnost bila drugačija da danas niste došli da se s njom prijevremeno upoznate.

-Ali, ogledalo ništa ne pokazuje... – prošaputao je Niko. Sam ga je začuđeno pogledao i okrenuo se ka ogledalu. Zaista, Nikov odraz u ogledalu se nije promijenio. Činilo se da je on, tako ispunjen nadom i strepnjom prije svega minut, odjednom izgubio životnu energiju. Stajao je prazan i blijed ispred svog odraza u ogledalu. Zbunjen, Sam se vratio na poziciju iza ogledala i nakon nekoliko neuspješnih pokušaja da shvati o čemu se radi rekao:

-Pozvaću Manija.

Izašao je i nakon par minuta se vratio sa Manijem.

-Hm...Čudno, čudno - promrmljao je Mani. Bio je to mali, elegantno popunjeni čovječuljak koji je novac i biznis smatrao višim smislom svog postojanja. Neko vrijeme je pokušavao da smisli neki izgovor:

-Čudno, čudno... Pošto se vaš odraz nije promijenio, to znači da vas u budućnosti ne čekaju neke velike promjene. Uvijek ćete biti takav kakav ste sad. To je super, zar ne? Čime se bavite?

-Ja... Ja sam pisac.

-Pa super! Tako i nastavite.

-Zauvijek... Ja sam niko. Niko i ništa. Nebitan ovom svijetu... Nebitan sebi - tužno je prošaputao mladić - Suvišan u svojoj ovoj trci...

Mani nije čuo te riječi pune očaja i smirenosti. On je samo pokušavao da ubijedi jednog od mnogobrojnih klijenata da stvar nije u ogledalu i da je ono stvarno pokazalo budućnost. Niko je otišao razočaran.

-Slagali ste ga - zapanjeno je rekao Sam - Ogledalo nije pokazalo njegovu budućnost!

-Da- ravnodušno je odbrusio Mani - Vjerovatno je nešto s ogledalom.

Prišao je sveznajućoj spravi i prodrmao je. Odjednom se u ogledalu pojavio zakašnjeli odraz. Odras srećnog, lijepo obučenog muškarca sa divnom djevojkom pored njega i Nobelovom nagradom za književnost u rukama. Sam je jedva u njemu prepoznao onog izgubljenog mladića.

-Eto ga! - obradovao se Mani - Ajde na posao!

Sam je ostao da gleda u srećnog čovjeka u paralelnom svijetu iza stakla.

Tog dana je nestao jedan život. Niko to nije primijetio, jer ljudi nisu bili svjesni njegovog postojanja. Nestao je tiho kao što je i živio opterećen svojim odrazom u ogledalu ne znajući šta su zvijezde za njega priredile.

---

**Sofija Kaluđerović**

Gimnazija Slobodan Škerović, Podgorica

Mentor: prof. Maja Sekulović

---

# SMRT

---

Ništavilo. To mirno i spokojno ništa. Pitam se kakvog li je osjećaja? Da li je kao sve što sam ikada htjela? Ima li mene u njemu kao njega u meni? Pitam se i danas, kakvu senzaciju ima. Tražim te. Znam da me želiš. Znam da me čekaš. Ne brini, jednog dana pronaći ćemo se. Možda u dubokoj starosti, možda sutra. Posjetila si me jednom, sjećam se. Bila sam tek dijete kada si mi rekla da me želiš. Bila sam tek dijete kada sam rekla da sam spremna, ne znajući koliko sam grijeshila. Provodila sam noći gledajući te u oči, a ne vidjevši te. Ništavilo. Koliko u tome snage ima? Ja je nemam. Ti si to znala, zato si me i voljela. Zar ne? Je li grijehim?

Da li ima drugi razlog? Tada sam mislila da si ti moj spas, ali godine su prošle. Ipak sam malo zrelija. I dalje te želim, ali ne onako kao prije. Sve što sam prošla, naučila si me. Mržnja, bijes, žaljenje, strah. Oh, taj strah. Ti si mi pokazala koliko straha ima u svijetu. Sjećaš li se kad smo noći provodile razmišljajući da li da ti priđem bar korak bliže? Sjećaš li se kako si me zavlčila govoreći dođi. Dođi, i biće ti lakše. Priđi u moj zagrljaj da zaboraviš na sve. I sada se sjećam koliko sam ti naivno vjerovala. Kao pas koji slijepo vjeruje gospodaru, ja sam vjerovala tebi. Oh, kako sam bila grešna. Oh, koliko sam grijeshila. Vrijeme sam na tebe potrošila. Svaki dan i svaki sekund ti si mi bila na pameti. Smijala sam se na tvoje ime, voljela te kao da smo jedno. Čekala savršen trenutak da se spojimo. A onda, onda je došla ona noć kada si mi pokazala svoje lice. Oči u oči smo se gledale i napokon ja sam te vidjela.

Tvoju masku sam skinula, tvoju namjeru sam prepoznala. Ti nisi htjela da me zaštititiš! Ti si htjela da me uništiš. Kao slomljeno staklo, komadi mog srca su pucali i tihi šum u glavi se čuo. U pištolju samoće, vjerovanje je bio metak koji me ubio. Ironično, ti si me spasila. Pokazala si mi da nisi vrijedna mene. Pokazala si mi da značim više. Naučila si me snazi i ljubavi. Tvoj pokušaj da me uništiš donio mi je spas. Tu noć kada si mi nakon najtežeg dana došla slomljena od pokušaja da me slomiš. Tu noć sam te najviše htjela i tu noć sam te zamrzila. Trebala si biti moj izlaz sa ovog svijeta, moj heroj. Na neki način i jesi. Ali morala sam da te izgubim da shvatim da mi zapravo nikada nisi ni trebala.

Mrzi me. Šta me briga. Mrzila si svakako svaki naš zajednički tren. Mrzila sam i ja sebe zbog tebe. Sada je tome kraj, jer sam shvatila da volim sebe. Jer sama sam na svijet došla i sama na njemu mogu da živim. Zbogom moja željo. Zbogom moja najveća tajno. Vidimo se na kraju svega! Ništavilo...

---

**Medina Berbić**

Gimnazija Vaso Pelagić, Brčko  
Mentor: prof. Sanela Lišić Kurtalić

---

# TOMAS I GAVRILO

---

U carstvu patuljaka, negdje daleko, gdje vlada velika zima i mraz, Tomas, patuljak guste riđe kose i svjetlucavih zelenih očiju, palio je vatru u svom finom domu. Pored njega je sjedio njegov najbolji prijatelj, Gavrilo. On je Tomasov drug od djetinjstva. Plave je kose i očiju, srednjeg rasta i jake građe. Gavrilo je vodio težak život dugo vremena. Živio u kući od pruća, pokrivaio se novinama i jeo šta bi pronašao. Tomas mu je uvijek bio od velike pomoći, davao mu hranu, zlatnike, puštao ga da prespava kod sebe kad god bi Gavrilo to poželio. Nekada bi ostajao i po nekoliko dana. Tomas ga je smatrao bratom.

Ali, ni Tomasu nije lako u posljednje vrijeme. Teško zarađuje od kako je počela zima. Zima je uvijek težak period za njega.

„I šta kažu?“, upitao je Gavrilo.

„Pa ništa... Rekli su da imam još tri dana.“

„Tri dana? Pa, kako ćeš skupiti?“, čudio se Gavrilo.

„Ne znam, velika je kriza. Ni sutra ne znam šta ću jesti.“

Uzeo je hljeb, podijelio ga na pola i jednu polovinu dao Gavrilu. Tomasu već neko vrijeme prijete da će ga izbaciti iz kuće ukoliko ne plati kiriju. Sirotan nema ni pet zlatnika kod sebe. Zajedno su večerali pored vatre i ubrzo pali u san.

Sjutra ujutro se Tomas uputio ka poslu, a Gavrilo je ostao kod kuće da odmara. Kad se vratio, onako iscrpljen i smrznut, donio je malo krompira za čorbu. U kući skoro da nije bilo drva za ogrijev, a zima je bila izuzetno hladna. Tomas je odmah počeo da priprema hranu i zamolio Gavrila da donese još koju cjepanicu kako bi održavao vatru. Gavrilo je, gundajući, otvorio vrata i izašao napolje. Hladni vjetar ošinuo ga je po obrazima, ostavljajući crvene tragove po njegovoj koži. Snijeg je neprestano padao i prštao je pod nogama.

Drva su bila složena malo dalje od kuće, kraj Tomasove male radionice. Na putu, Gavrilo se spotakao i upao u rupu. Sletio je pravo na lice, a pod trbuhom je osjetio nešto mekano. Tako blatnjav i moker se podigao. Ruke je zario u snijeg i tako kopajući da izađe iz rupe, pronašao je neku braon vrećicu. Uzeo je i provirio radoznalo u nju. A ona je bila puna zlatnika! Oči su mu zasijale, na ustima se pokazao zadovoljan osmijeh. Odmah je strpao u duboki džep koji je bio prišiven za kožuh. Sa velikim naporom je uspio da izađe iz rupe. Očistio se i krenuo nepoznatim putem.

---

---

## OGLEDALO

---

Tomas je uveliko spremio večeru, postavio sto i čekao svog druga. Čekao je i čekao. Nije mu bilo jasno šta ga je to moglo zadržati. Na kraju je odlučio da ga potraži. Obukao se, nemiran i zabrinut i krenuo u potragu.

Napolju je već bio mrkli mrak. Noć je bila maglovita i snježna. Nije se vidio ni prst pred okom. Vjetar mu je udario u prsa. Rukom je prekrivao oči ne bi li se odbranio od pahulja koje su jurile munjevitom brzinom. U očajanju je vikao: "Gavrilo! Gavrilo!" Dozivao ga je, ali odgovora nije bilo.

Sad već uplašen za sigurnost svog prijatelja, počeo je da trči ka šupi. S velikim naporom gurao je snijeg nogama. U strahu i očajanju Tomas, koji je bio već prilično umoran, spotakao se i pao. I to pravo u rupu. Nemoćan i sad već zaleđen od mraza, prljav i mokar, ostao je tako da leži, nepomičan. Snijeg ga je vremenom potpuno zatrpao.

Na kraju svega, Tomas je ostao potpuno sam. U svojim poslednjim trenucima, drhteći, neprestano je razmišljao o svom prijatelju Gavrilu i o tome kako ga mora pronaći.

---

**Tea Marđonović**

Mentor: prof. Mirjana Savićević

Srednja ekonomsko ugostiteljska škola Bar